

CERTIFIERAD
FN-SKOLA

FN-förbundet
UNA SWEDEN

FN
BETTER
WORLD

BAKLÄNGESLOPPET – FÖR 17!

Globala målen är den mest ambitiösa agendan för hållbar utveckling som världens länder någonsin antagit och den ska vara uppnådd till 2030. För att klara detta behöver vi alla lägga in en högre växel. Många mål står idag stilla eller går till och med bakåt.

Var med och uppmärksamma detta genom att delta i Baklängesloppet – för 17!

There
NO plan B
because
NO planet

13 CLIMATE
ACTION

Aktion FN för globala målen

lärmaterial

INNEHÅLL

AKTION FN för globala målen	3
LEKTIONSTIPS: Globala mål för en bättre värld	5
Övning: Vad kan du om de globala målen?	7
Fimvisning och diskussion: <i>Modeindustrins smutsiga baksida</i>	11
Fördjupningsuppgift: 10 YFP	13
Övningar: Är jämlika samhällen bättre samhällen?	14
Övning 1 – Vad visar graferna?	14
Övning 2 – Definiera begrepp	15
Övning 3 – Diskussionsdags!	15
Fördjupningsuppgift: Länders välstånd	16
Övningar: Jag är global	17
Långfilm: <i>From Nowhere</i>	20
Långfilm: <i>Beasts of the Southern Wild</i>	22
Övning: Din kommun – go for the goals!	24
AKTION FN för globala målen – lärarmaterial	25
AKTION FN för globala målen, koppling till Lgy 11 & 39 kursers centrala innehåll	27

AKTION FN

Aktion FN skapar kompetens och engagemang i globala frågor. Inför fyra internationella FN-dagar skickas Aktion FN-paket till lärare och elever varje år. Lärarna får bland annat färdiga lektioner med en rad tips på övningar och material. Eleverna får redskap för att genomföra en aktion på skolan för en global fråga. Aktion FN erbjuder på så vis alla FN-skolor, under en och samma vecka, att agera gemensamt för en bättre värld. Välkommen att vara med!

Aktion FN läsåret 2019/20

För globala målen (FN-dagen)	v. 43	skickas ut v. 40
För mänskliga rättigheter (MR-dagen)	v. 50	skickas ut v. 47
För jämställdhet (Kvinnodagen)	v. 10	skickas ut v. 7
För fred (Kärnvapen)	v. 17	skickas ut v. 14

Aktion FN för globala målen

Läsårets första Aktion FN lyfter arbetet med de globala målen, med särskilt fokus på hur det går för Sverige. På ett toppmöte i FN:s högkvarter i New York i september 2015 antogs Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Det var ett historiskt möte och resultatet kommer att påverka allas framtid eftersom målen är universella och gäller alla länder, även Sverige.

Agenda 2030 är den nya utvecklingsagendan som består av 17 globala mål med sammanlagt 169 delmål och medel. De globala målen för hållbar utveckling ersätter millenniemålen. Miljö och utveckling behandlas inte längre som två separata frågor. Vi talar om hållbar utveckling som består av tre lika viktiga perspektiv: socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling.

SDG Index Report 2019 släpptes i juli 2019, <http://www.sdgindex.org/> Rapporten avslöjar hur det går för olika grupper av länder, och enskilda länder rankas för att visa hur de ligger till och vad de behöver fokusera på. Enligt denna rapport så var Sverige det enskilda land som låg bäst till år 2017. I 2019:s rapport ligger Sverige inte längre på en första plats men däremot fortfarande i topp tillsammans med Danmark och Finland.

Det innebär att vi är ett av de länder med bäst förutsättningar för att nå Agenda 2030 och de globala målen. Det innebär inte att vi inte har mycket att göra, eller att vi är bäst på allt vi gör. Sverige har mycket att göra under de kommande åren för att vi ska kunna nå de globala målen. På en skala från 1 till 100 så fick Sverige 85,6 år 2017, och 85 år 2018/2019. Detta betyder att vi är 85,6 respektive 85 % på väg till att uppnå det bästa möjliga resultatet.

I lärardelen presenteras lektionsmaterial som inspiration till er undervisning, bland annat en powerpoint med talarmanus och diskussionsfrågor, en dokumentärfilm, två långfilmer och

tips på en fördjupningsuppgift och fördjupningsmaterial. Vi hoppas att hela eller delar av materialet kan passa din undervisning.

I vårt aktionspaket finns även ett materialpaket till skolans FN-elevförening så att de ska ha möjlighet iscensätta Aktion FN för globala målen på skolan. Den här gången är temat: Globala målen med fokus på hur det går för Sverige. Vi uppmuntrar eleverna att arrangera ett baklängeslopp på skolan för att uppmärksamma att vi behöver öka takten för att nå de globala målen till 2030. Vi hoppas att paketet inspirerar er lärare till lektioner om globala målen och många elever till att stå upp för en bättre värld!

Frågor? [Kontakta våra skolhandläggare här.](#)

AKTION FN för globala målen

LEKTIONSTIPS: Globala mål för en bättre värld

Syfte

Ge en ökad kunskap om de globala målen och visa att världen på många sätt blir mycket bättre för allt fler, samtidigt som det finns många utmaningar kvar. Presentationen synliggör även de utmaningar som Sverige står inför utifrån Agenda 2030-delegationens rapport. För koppling till Lgy 11: se s. 27 och framåt i detta häfte.

Material

PowerPoint och talarmanus till lektionen finns på portalen för FN-skolor:

www.fn.se/portalen, lösenord: *bolivia*

Tid

C:a 60 min.

Vad och varför	Innehåll	C:a tid + material
<p>Föreläsning om de globala målen.</p> <p>Fakta om de globala målen och Sveriges måluppfyllelse i form av utmaningar och framgångar.</p>	<p>Presentationen är uppdelad i två delar. Första delen innehåller fakta om de 17 globala målen, hur de kommit till, vad de innebär och hur Sverige arbetar för att implementera dem.</p> <p>Andra delen av presentationen innehåller fakta kring hur Sverige presterar utifrån nulägesrapporten från 2019: <i>The Sustainable Development Goals Report</i>. Men också vilka utmaningar Agenda 2030-delegationen identifierar som Sveriges största.</p>	<p>40 min</p> <p>PowerPoint med talarmanus</p> <p>Tips för ev. egen fördjupning: Svenska regeringens handlingsplan för Agenda 2030 The Sustainable Development Goals Report 2019 Agenda 2030-delegationens rapport 2018. Blir världen bättre? UNDP</p>
<p>No Point Going Halfway</p> <p>En inspirationsfilm från FN (finns i PowerPointen).</p>	<p>Filmen förklarar varför vi bör slutföra det arbete som vi påbörjat med Millenniemålen.</p>	<p>2.34 min. film: <i>No point going halfway</i></p>
<p>Berätta för alla</p> <p>Intresseväckande film från Svenska FN-förbundet (finns i PowerPointen).</p>	<p>Carolina Klüft berättar om de globala målen.</p>	<p>2.27 min. film: <i>Berätta för alla</i></p> <p>15 min diskussionsfrågor</p>

AKTION FN för globala målen

Övning: Vad kan du om de globala målen?

Syfte

Detta quiz ger eleverna en möjlighet att testa sina kunskaper om de globala målen och Agenda 2030. Quizet ställer frågor om samtliga mål och ger därmed eleverna en bild av vad varje mål innebär på en lokal och en global nivå. Syftet med uppgiften är att öka medvetenheten kring de globala målen och Agenda 2030. För koppling till Lgy 11: se s. 27 och framåt i detta häfte.

Material

Quizet med tillhörande facit utskrivet eller digitalt.

Tid

C:a 45 minuter.

Instruktioner:

Dela ut quizet (på s. 8-10) antingen i digital form eller utskrivet. Låt eleverna svara på quizet enskilt eller i grupp för att sedan i helklass gå igenom de rätta svaren. Facit till quizet finns här nedan.

Rätt svar på quizfrågorna är: Mål 1: C, A, C Mål 2: B, B, A Mål 3: B, C, B Mål 4: A, C, B Mål 5: A, A, C Mål 6: B, C, A Mål 7: C, C, B Mål 8: B, C, B Mål 9: C, A, A Mål 10: B, A, B Mål 11: A, C, C Mål 12: B, B, A Mål 13: C, B, A Mål 14: B, B, A Mål 15: B, C, C Mål 16: C, B, A Mål 17: B, A, B

MÅL 1 – INGEN FATTIGDOM

1. Hur många människor lever fortfarande i extrem fattigdom i världen?

- A. 917 miljoner
- B. 846 miljoner
- C. 783 miljoner

2. Vilka två metoder förs i delmålen fram som globalt viktiga för att nå mål 1?

- A. Resursmobilisering och sunda policyramverk
- B. Crowdfunding och nudging
- C. Resurseffektivitet och best practise

3. Nämn några utmaningar som finns i Sverige när det gäller fattigdom?

- A. Hög arbetslöshet och låg utbildningsnivå
- B. Undernäring och slumområden
- C. Ökande inkomstskillnader och högre andel relativt fattiga

MÅL 2 – INGEN HUNGER

1. Nämn några ansvarsområden för kommuner och regioner som kan kopplas till mål 2.

- A. Kulturskolan, biblioteken, föreningsbidragen
- B. Skolmåltider, upphandling, översiktsplanering
- C. Järnvägsunderhåll, kollektivtrafik, VA-utbyggnad

2. Vilka påståenden stämmer in på svenskt jordbruk?

- A. Störst produktivitet och lägst klimatpåverkan
- B. Lägst antibiotikaanvändning och lägst självförsörjningsgrad
- C. Störst andel ekobönder och lägst köttproduktion per capita

3. Hur många procent av världens befolkning beräknades lida av undernäring 2014-2016?

- A. 12,9 procent
- B. 15,6 procent
- C. 23,3 procent

MÅL 3 – GOD HÄLSA OCH VÄLBEFINNANDE

1. Nämn tre utmaningar i Sverige när det gäller god hälsa för alla.

- A. Vattenförsörjningen, luftkvaliteten, livsmedelshygienen
- B. Hälsoskillnader mellan olika grupper, psykisk ohälsa, ohälsosamma levnadsvanor
- C. Malaria, tuberkulos, HIV/AIDS

2. Vad är medellivslängden i världen?

- A. 52 år
- B. 62 år
- C. 72 år

3. Vad stämmer in på kommuner och regioners ansvar för hälsan i befolkningen?

- A. Inget ansvar, endast individens ansvar
- B. De ansvarar för merparten av de välfärdstjänster som har stor påverkan på folkhälsan
- C. Inget ansvar, endast statens ansvar

MÅL 4 – GOD UTBILDNING FÖR ALLA

1. Hur många barn i världen gick inte i skolan 2013?

- A. 57 miljoner
- B. 78 miljoner
- C. 89 miljoner

2. Vilken del av utbildningssystemet ansvarar kommunerna inte för?

- A. förskola
- B. gymnasium
- C. universitet

3. Vilken utbildningsdel omfattas från och med hösten 2018 av skolplikten?

- A. förskolan
- B. förskoleklass
- C. gymnasiet

MÅL 5 – JÄMSTÄLLDHET

1. Hur stor andel av världens parlamentariker är kvinnor?

- A. 20 procent
- B. 30 procent
- C. 50 procent

2. Hur stor andel av allt lönearbete i världen utförs av kvinnor?

- A. 40 procent
- B. 50 procent
- C. 60 procent

3. Hur stor var andelen sysselsatta kvinnor i åldern 20-64 i Sverige 2017?

- A. 68,3 procent
- B. 75,6 procent
- C. 79,8 procent

6 RENT VATTEN OCH SANITET FÖR ALLA

**MÅL 6 –
RENT VATTEN OCH
SANITET FÖR ALLA**

1. Hur många människor i världen har inte tillgång till fungerande toalett-lösningar?

- A. 2 av tio
- B. 3 av tio
- C. 4 av tio

2. Vilken lag styr kommunernas arbete med vatten och avlopp?

- A. Kommunallagen
- B. Strandskyddslagen
- C. Lagen om allmänna vattentjänster

3. Vad behöver vi i Sverige jobba med för att mål 6 ska nås?

- A. Förbättra vattenkvaliteten och minska övergödningen
- B. Ingenting vi har nått målet
- C. Se till att alla använder vattenklosett

7 HÅLLBAR ENERGI FÖR ALLA

**MÅL 7 –
HÅLLBAR ENERGI
FÖR ALLA**

1. Hur stor andel av världens energiproduktion kommer från fossila bränslen?

- A. 50 procent
- B. 65 procent
- C. 80 procent

2. Hur stor andel av den regionala och kommunala kollektivtrafiken drevs med förnybar energi år 2017?

- A. 38 procent
- B. 62 procent
- C. 87 procent

3. När har riksdagen beslutat att Sveriges elproduktion ska vara 100 procent förnybar?

- A. 2030
- B. 2040
- C. 2050

8 ANSTÄNDIGA ARBETSVILLKOR OCH EKONOMISK TILLVÄXT

**MÅL 8 – ANSTÄNDIGA
ARBETSVILLKOR OCH
EKONOMISK TILLVÄXT**

1. Hur många principer omfattar FN:s Global Compact?

- A. 5
- B. 10
- C. 15

2. Hur många arbeten beräknar FN att det behöver skapas globalt till 2030?

- A. 250 miljoner
- B. 385 miljoner
- C. 470 miljoner

3. Vilka områden med bäring på mål 8 ingår i kommuners och regioners ansvarsområden?

- A. Arbetslöshetsersättningen
- B. Vuxenutbildning och tillståndsgivning
- C. Ordning och reda

9 HÅLLBAR INDUSTRI, INNOVATIONER OCH INFRASTRUKTUR

**MÅL 9 – HÅLLBAR
INDUSTRI, INNOVATIONER
OCH INFRASTRUKTUR**

1. Vilken placering fick Sverige på Global Innovation Index 2018?

- A. 1
- B. 2
- C. 3

2. Vilken är en av de utmaningar Sverige har för att nå mål 9?

- A. Att ställa om till fossilfria transporter
- B. Vi är globalt sett för dåliga på innovationer
- C. Öka andelen fossil energi inom industrin

3. Inom bland annat vilka två områden kan kommuner bidra till att mål 9 nås?

- A. Upphandling och tillsyn
- B. Lagstiftning och målsättning
- C. Livsmedelsproduktion och skuldsanering

10 MINSKAD OJÄMLIKHET

**MÅL 10 –
MINSKAD
OJÄMLIKHET**

1. Inom vilket OECD-land ökar ojämlikheten mest?

- A. Italien
- B. Sverige
- C. Belgien

2. Förutom BNI/capita vilket mått kan användas för att mäta ojämlikhet?

- A. Medellivslängd
- B. Andel skyddad natur
- C. Antal miljöbilar

3. Hos vilken grupp har inkomsterna ökat snabbast mellan 1998-2008?

- A. Låginkomsttagare
- B. Medelinkomsttagare
- C. Höginkomsttagare

11 HÅLLBARA STÄDER OCH SAMHÄLLEN

**MÅL 11 –
HÅLLBARA STÄDER
OCH SAMHÄLLEN**

1. Hur många människor beräknades leva i slumområden 2014?

- A. 883 miljoner
- B. 943 miljoner
- C. 763 miljoner

2. Hur stor andel av Sveriges befolkning bor i tätorter?

- A. 50 procent
- B. 75 procent
- C. 85 procent

3. Vilket år presenterades Sveriges första stadsutvecklingsstrategi?

- A. 2014
- B. 2016
- C. 2018

MÅL 12 – HÅLLBAR KONSUMTION OCH PRODUKTION

1. Hur många gånger mer material konsumerar de rikaste länderna jämfört med de fattigaste?

- A. 5 gånger så mycket
- B. 10 gånger så mycket
- C. 15 gånger så mycket

2. Vilket fokusområde i regeringens handlingsplan för Agenda 2030 berör särskilt mål 12?

- A. Hållbara samhällen
- B. En samhällsnyttig, cirkulär och biobaserad ekonomi
- C. Kunskap och innovation

3. Vilken del av avfallsinsamlingen ansvarar kommunerna inte för?

- A. Förpackningsinsamling
- B. Slamtömning
- C. Matavfallsinsamling

MÅL 13 – BEKÄMPA KLIMATFÖRÄNDRINGARNA

1. Hur mycket ökade de globala utsläppen av koldioxid mellan 1990 och 2015?

- A. 30 procent
- B. 40 procent
- C. 50 procent

2. Hur mycket har Sveriges nationella utsläpp av växthusgaser minskat mellan 1990 och 2015?

- A. 16 procent
- B. 26 procent
- C. 36 procent

3. Vad är det som gör att de svenska utsläppen av växthusgaser ökar kraftigt om vi räknar in internationella utsläpp kopplade till Sverige?

- A. Svensk konsumtion
- B. Svensk avfallshantering
- C. Svensk inflation

MÅL 14 – HAV OCH MARINA RESURSER

1. Hur mycket surare är världens hav i dag jämfört med förindustriell tid?

- A. 18 procent surare
- B. 26 procent surare
- C. 32 procent surare

2. Vilka tre faktorer har främst bidragit till försämrad status för sjöar och hav?

- A. Algblomning, färre fiskar, fler som badar
- B. Överfiske, övergödning, föroreningar
- C. Marina naturreservat, restaurerade våtmarker, fiskekvoter

3. Vilka områden hanterar några av delmålen till mål 14?

- A. Minska övergödning, nedskräpning och förorening
- B. Vilka toalettlösningar som är bäst
- C. Att handfiske ska vara förbjudet

MÅL 15 – EKOSYSTEM OCH BIOLOGISK MÅNGFALD

1. Hur stor del av Sveriges landareal är täckt av skog?

- A. 58 procent
- B. 68 procent
- C. 78 procent

2. Vilka två naturtyper har flest antal hotade arter i Sverige?

- A. Skogsbygder och fjälllandskap
- B. Våtmarker och hållmarksbarrskog
- C. Marina miljöer och jordbrukslandskap

3. Vilken illegal företeelse är förknippad med mål 15?

- A. Droghandel
- B. Människosmuggling
- C. Tjuvjakt

MÅL 16 – FREDLIGA OCH INKLUDERANDE SAMHÄLLEN

1. Hur många procent av världens barn registreras vid födseln?

- A. 53 procent
- B. 63 procent
- C. 73 procent

2. Vad var Sverige först i världen att förbjuda?

- A. Människohandel
- B. Barnaga
- C. Korruption

3. Vilket ord som har bäring på mål 16 nämns inte i Agenda 2030?

- A. Demokrati
- B. Korruption
- C. Motion

MÅL 17 – GENOMFÖRANDE OCH PARTNERSKAP

1. Hur stor andel av BNI avsatte Sverige till bistånd 2018?

- A. 0,77 procent
- B. 1 procent
- C. 0,99 procent

2. På vilka sätt kan kommuner och regioner bidra till mål 17 på global nivå?

- A. Genom medveten upphandling och internationella partnerskap
- B. Genom kommunsammanslagningar
- C. Genom att uppdatera sin översiktsplan varje mandatperiod

3. Vad heter den svenska politik som handlar om det internationella genomförandet av Agenda 2030?

- A. Politik för europeisk samverkan
- B. Politik för global utveckling
- C. Politik för internationell handel

AKTION FN för globala målen

Filmvisning och diskussion – *Modeindustrins smutsiga baksida, hur mycket skadar kläindustrin miljön?*

Syfte

Den växande kläindustrin sägs idag vara det näst största klimathotet i världen. Samtidigt är Mål 12: *Hållbar konsumtion och produktion* ett av de mål som Sverige har absolut störst utmaningar med. Syftet med denna lektionsuppgift är att synliggöra effekterna av den ökande konsumtionen. Det blir en möjlighet för elever att lära sig mer om de konsekvenser den ökande konsumtionen bidrar med världen över, men även handlingsätt för att främja en mer hållbar konsumtion och produktion. För koppling till Lgy 11: se s. 27 och framåt i detta häfte.

Material:

Möjlighet att visa filmen som finns här: <https://www.svtplay.se/video/23019070/stacey-dooley-modeindustrins-smutsiga-baksida> för hela gruppen av elever. Observera att dokumentären är tillgänglig till och med 18 november 2019. Eleverna behöver tillgång till datorer, plattor eller mobiltelefoner med internetuppkoppling för att kunna göra fördjupningsuppgiften.

Om mål 12: Hållbar konsumtion och produktion

Mål 12 handlar om att säkerställa strukturer som bidrar till mer hållbar konsumtion och produktion. Vår planet har försett oss med ett överflöd av naturresurser, men vi människor har inte nyttjat resurserna på ett ansvarsfullt sätt. Vi konsumerar nu långt bortom vad vår planet klarar av och användandet av naturresurserna är ohållbara. Att uppnå hållbar utveckling kräver att vi minskar vårt ekologiska fotavtryck genom att ändra hur vi producerar och konsumerar varor och resurser.

Omställning till en hållbar konsumtion och produktion av varor är en nödvändighet för att minska vår negativa påverkan på klimat, miljö och människors hälsa.

Om dokumentären:

I en brittisk dokumentär från 2018 undersöker Stacey Dooley hur människors passion för snabba modetrender göder en industri som bidrar med ett allt större hot mot naturens resurser. Västvärldens klädkonsumtion har konsekvenser som inte bara ödelägger utvecklingsländernas vattenförsörjning utan även bidrar med miljöförstöring. Idag sägs kläindustrin vara den näst största klimatförstöraren i världen. Dooley ställer de världsledande klädmärkena till svars och frågar vilka steg de tänker ta för att rädda vår planets framtid.

Boktips

Naturskyddsföreningens guide till ett hållbart liv: <http://libris.kb.se/bib/22615402>

Produktionskedjan: Ditt ansvar för människan och miljön:
<https://libris.kb.se/bib/gq79fj4jddblfg9n>

Tid

Dokumentären är 57 minuter + tid för diskussionsfrågor och uppgifter. Vid ont om tid, ge eleverna i uppdrag att titta på dokumentären innan de kommer till lektionen.

Instruktioner

Visa dokumentären för eleverna: <https://www.svtplay.se/video/23019070/stacey-dooley-modeindustrins-smutsiga-baksida?info=visa>. Be därefter eleverna att diskutera följande frågor i mindre grupper:

1. Globala målen är den mest ambitiösa agendan för hållbar utveckling som världens länder någonsin antagit. Mål 12: *Hållbar konsumtion och produktion* ska tillsammans med de 16 andra målen uppnås senast år 2030. **Hur kan olika aktörer påverka? Politiker, företag, civila samhället och medier med flera?**
2. I samband med Stacey Dooleys besök i Uzbekistan synliggörs konsekvenserna av den ökande konsumtionen och användningen av bomull. Uzbekistan är världens åttonde största bomullsproducent och i takt med att bomullsindustrin växt sig större har även de negativa konsekvenserna blivit tydligare. Miljontals människor lider numera av vattenbrist och hälsoproblem som en följd av bomullsproduktionen. **Vilka globala mål tror ni blir påverkade av den ökande konsumtionen och bomullsproduktionen?**
3. Ett delmål i mål 12: *Hållbar konsumtion och produktion* är 12.C: *Eliminera marknadsstörningar som uppmuntrar till slösaktiga konsumtionsmönster*. **Vad tror ni krävs för att det målet skall uppnås?**
4. Den ökande konsumtionens konsekvenser återfinns inte bara i bomullsproduktionen utan även i andra former av klädproduktion som bidrar till miljöförstöring. Varje år hamnar 300 000 ton kläder på soptippen, tillsammans med detta släpps tusentals kemikalier ut i de utvecklingsländer som producerar våra kläder. Den stora frågan blir därför; varför är det inte fler som reagerar? Problematiken bakom den ökande konsumtionen handlar dels om att människor inte bryr sig, men också om okunskap. **Hur tror ni att världsbilder och medvetenhet påverkar de val människor gör? Påverkar det er i klassrummet?**
5. **På vilket sätt upplever du att den nuvarande klädkonsumtionen är ett hot gentemot en hållbar utveckling och hur kan du bidra till att uppnå en hållbar utveckling?**

Fördjupningsuppgift – 10 YFP: *“The 10 year Framework of programmes on sustainable Consumption and Production Patterns”*

OECD har identifierat mål 12 som ett av de globala mål som Sverige har störst utmaningar med att uppnå. Våra växthusgaser som beror på konsumtion är höga och arbetet med att fasa ut farliga kemikalier tar tid. Att bryta sambandet mellan ekonomisk tillväxt och de negativa effekterna av resursanvändning är en av de mest kritiska och komplexa utmaningarna som mänskligheten står inför.

Vid FN:s toppmöte om hållbar utveckling i Rio de Janeiro i Brasilien 2012 antogs ett ramverk som har som förhoppning att leda till en mer hållbar konsumtion och produktion i alla världens länder kallat: ”The 10 year Framework of programmes on sustainable Consumption and Production Patterns” (10 YFP).

Syftet med ramverket är att förbättra det internationella samarbetet för att påskynda övergången till hållbara konsumtion- och produktionsmönster i både industri- och utvecklingsländer. Målet med 10YFP är att bidra till resurseffektivitet, bryta sambandet mellan ekonomisk tillväxt och miljöförstöring och resursanvändning och samtidigt skapa anständiga arbetstillfällen och ekonomiska möjligheter samt bidra till fattigdomsbekämpning och delat välstånd.

Ramverket fungerar även som en plattform där olika program drivs som bidra till en mer hållbar konsumtion och produktion. I samband med detta har The One Planet network skapats för att implementera åtagandet av 10YFP. The One Planet network är ett flerparts partnerskap som arbetar specifikt för en hållbar konsumtion och produktion och för att främja 10 YFP. Genom The One Planet network publicerar länder världen över initiativ för en mer hållbar utveckling. Studera Sveriges initiativ här och jämför gärna med andra länders: https://www.oneplanetnetwork.org/initiatives?f%5B0%5D=sm_field_countries%3Ataxonomy_term%3A229#block-search-form--2 Har du/ni några andra förslag på åtgärder till förändring? Vilka? Är det några initiativ ni tycker är onödiga eller som inte känns handlingskraftiga? Varför? Har ni stött på något av dessa initiativ i er vardag? Vilket?

AKTION FN för globala målen

Övningar: Är jämlika samhällen bättre samhällen?

Syfte

Att få inblick i den ekonomiska ojämlikhetens effekter på samhället. För koppling till Lgy 11: se s. 27 och framåt i detta häfte.

Material

Dator, surfplatta eller mobiltelefon med internetuppkoppling. Anteckningsmöjligheter.

Bakgrund

Richard Wilkinson är en brittisk forskare som under lång tid har spelat en tongivande roll i den internationella forskningen om ojämlikhet och ohälsans sociala faktorer. Han är professor emeritus vid University of Nottingham Medical School.

I Wilkinsons TED-talk (2011): *How economic inequality harms societies* redogör han för hur ekonomisk ojämlikhet skadar samhället och individen. En viktig slutsats är att nivån på inkomsterna (alltså BNP/capita) i rikare länder tycks sakna betydelse för sociala faktorer. T.ex. livslängd, barnadödlighet, psykiskt välbefinnande, fetma, skolprestationer, droganvändning, mordfrekvens m.m. Huruvida inkomsterna per person är högre i ett land än ett annat spelar mindre roll. Det som har betydelse är hur välståndet är fördelat *inom* landet. Ex. har USA ett högre BNP/capita än Sverige (Världsbanken 2016), men också kortare medellivslängd, högre barnadödlighet och en betydligt högre mordfrekvens.

Nedan följer tre tips på övningar att knyta till Wilkinsons föreläsning:

https://www.ted.com/talks/richard_wilkinson

Med svensk översättning: https://www.ted.com/talks/richard_wilkinson?language=sv

Övning 1 (Richard Wilkinson) – Vad visar graferna? Tidsåtgång: 40-60 min, beroende på hur många grafer eleverna tolkar.

Gör så här: I PowerPointen *Richard Wilkinson Ted Talk grafer* finns 8 olika grafer. Dela in eleverna i grupper om 3-4 personer och se till att de har tillgång till graferna. Be eleverna att tolka varje graf och därefter diskutera sig fram till slutsatser i gruppen. Hjälpfrågor: Vilka samband visar grafen? Vad tror ni att det sambandet får för betydelse för individen? För samhället?

Då eleverna är klara med tolkningen av graferna: Visa Wilkinsons TED-talk och låt dina elever ta del av hans analys: Nedan följer tre tips på övningar att knyta till Wilkinsons föreläsning: https://www.ted.com/talks/richard_wilkinson

Med svensk översättning: https://www.ted.com/talks/richard_wilkinson?language=sv

Eftersnack: Låt eleverna sitta ner i sina grupper igen och be dem jämföra sina slutsatser med de som Wilkinson lyfter.

Övning 2 (Richard Wilkinson) – Definiera begrepp. Tidsåtgång: 40-60 min.

Gör så här: Låt eleverna se Wilkinsons TED-talk (om de inte redan har gjort det). Nedan följer tre tips på övningar att knyta till Wilkinsons föreläsning:

https://www.ted.com/talks/richard_wilkinson

Med svensk översättning: https://www.ted.com/talks/richard_wilkinson?language=sv

Be därefter eleverna definiera följande begrepp enskilt eller i grupp med hjälp av källor de finner lämpliga:

Bruttonationalprodukt (BNP), BNP/capita, ginikoefficient, Human Development Index (HDI), Happy Planet Index (HPI), Human Poverty Index (HPI), Gender Development Index (GDI), Gender Empowerment Measure (GEM), Gender Inequality Index (GII), Inequality-adjusted Human Development Index (IHDI), Multidimensional Poverty Index (MPI), jämlikhet, ojämlikhet, jämställdhet.

Obs! Flera av begreppen används inte av Wilkinson i föreläsningen, men är relevanta i diskussionen om jämlikhet/ojämlikhet/utvecklingsfrågor.

Eftersnack: Vilka källor använde sig eleverna av och varför? Skiljer sig definitionerna åt beroende på val av källa? Om ja, hur kan det komma sig?

Övning 3 (Richard Wilkinson) – Diskussionsdags! Tidsåtgång: 30-60 min.

Gör så här: Låt eleverna se Wilkinsons TED-talk (om de inte redan har gjort det).

https://www.ted.com/talks/richard_wilkinson Med svensk översättning:

https://www.ted.com/talks/richard_wilkinson?language=sv

Be därefter eleverna diskutera en eller flera av följande frågor:

1. Hur kan ett samhälle motverka ekonomisk ojämlikhet? Vilka fördelar respektive nackdelar kan det finnas med ekonomisk ojämlikhet i ett samhälle?
2. Hur skulle ett konservativt, liberalt respektive ett socialistiskt förslag för att motverka ekonomisk ojämlikhet kunna se ut? Finns det några exempel från den svenska valrörelsen?
3. Hur ser de klassiska ideologierna (konservatism, liberalism och socialism) på ekonomisk ojämlikhet?

Fördjupningsuppgift – Länders välstånd

Använd globalis.se som källa. Gå in på Statistik: <https://www.globalis.se/Statistik> Välj ut ett par länder och jämför ländernas välstånd med hjälp av följande välfärdsmaat: Bruttonationalprodukt (BNP), BNP/capita, lyckoindex, Inequality-adjusted Human Development Index (IHDI), Human Development Index (HDI), Gender Development Index (GDI), Gender Inequality Index (GII), Multidimensional Poverty Index (MPI). Se ex. olika länders HDI-index här: <https://www.globalis.se/Statistik/HDI-maensklig-utveckling>

Om att mäta välstånd: <http://www.globalamalen.se/nytt-matt-pa-valstand-tar-avstamp-de-globala-malen/>

Tips på fördjupningsmaterial

Boken *Jämlikhetsanden* skriven av Richard Wilkinson och Kate Pickett.

Wilkinson, Richard G.. - Jämlikhetsanden : därför är mer jämlika samhällen nästan alltid bättre samhällen / Richard Wilkinson, Kate Pickett ; översättning Lars Ohlsson.. - 2010. - ISBN: 9789185703401 Ta del av en recension av boken här: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:435935/FULLTEXT01.pdf>

Thomas Pikettys TED-talk (2014): *New thoughts on capital in the twenty-first century*: https://www.ted.com/talks/thomas_piketty_new_thoughts_on_capital_in_the_twenty_first_century?language=en

Podden Global Dispatches (2018): *How Much Progress Are We Making Towards the Sustainable Development Goals?* <http://www.globaldispatchespodcast.com/how-much-progress-are-we-making-towards-the-sustainable-development-goals/>

Boken *Blir världen bättre?* Huvudförfattare Staffan Landin och Mikael Botnen Diamant: <http://www.globalamalen.se/wp-content/uploads/2018/06/Blir-v%C3%A4rlden-b%C3%A4ttre-FINAL-1.pdf> Om ojämlikhet på s. 76-83.

AKTION FN för globala målen

Övningar: Jag är global

Syfte

Syftet med övningarna är att visa på och få eleven att diskutera sin egen inverkan på utveckling runt om i världen, men även på att visa samband som finns i vår globaliserade värld. För koppling till Lgy 11: se s. 27 och framåt i detta häfte.

Material

Casekortet utskrivna eller digitalt.

Instruktioner

Dela in eleverna i mindre grupper om c:a 4-5 personer. Ge varje grupp ett av case, totalt finns det 3 stycken case. Gruppen läser casekortet tillsammans och diskuterar sedan tillhörande diskussionsfrågor. Om tid finns kan grupperna få diskutera fler casekort.

Låt gärna grupperna presentera sitt case inför resten av klassen och lite kort berätta om diskussionerna i gruppen. Om fler har haft samma casekort kan det öppna för diskussioner i helklass. Låt grupperna få omkring 20 minuter för att diskutera frågorna tillsammans och använd resterande 20 minuter till att låta grupperna presentera i helklass.

Case 1: Konflikten i handen

En ny mobiltelefon ska lanseras. Du tittar på din gamla. Batteritiden börjar ju faktiskt bli lite dålig och den nya modellen har en bättre kamera. Givetvis ska du ha den nya. Men innan den nya telefonen kommer till dig ska den tillverkas. Ett jätteviktigt ämne för att skapa bra flöde i de små kretskorten i mobiler är coltan. När många vill ha en viss sak ökar efterfrågan och om utbudet är litet ökar ofta priserna. Det innebär att där efterfrågan är stor, men utbudet litet, finns det pengar att tjäna. Det är precis vad som har hänt med ämnet coltan. Coltan till din nya mobiltelefon finns bara på ett fåtal platser runt om i världen, exempelvis i Demokratiska republiken Kongo (DR Kongo). Där har coltan länge finansierat våld och terror och många gruvor ockuperas av väpnade grupper. Men när mobilen väl kommer till dig är den fint inpackad i en kartong. Där syns inga spår av barnen som bröt coltanet till kretskortet, eller de systematiska våldtäkterna som användes som krigsföring för att de väpnade grupperna skulle behålla kontrollen över coltangruvorna. Du håller den nya och den gamla mobilen i dina händer och jämför. Den nya är lite större, men snyggare. Det är svårt att föreställa sig, där du sitter med dem i handen, att du kanske håller i en del av orsaken till våld och barnarbete i DR Kongo. Läs mer om DR Kongo-konflikten på: www.globalis.se

Diskussionsfrågor:

- Hur ofta tycker du att en behöver byta ut sin mobiltelefon?
- Går det att återvinna en mobiltelefon? I sådana fall hur/var?

- Vems ansvar är det att se till att konflikterna om coltan upphör tycker du? Konsumenter? Företag? Regeringar? Någon annan?
- Vilka globala mål tycker du caset tar upp?

För teknikintresserade:

- Varför används coltan i telefoner? Varför kan en inte använda något annat?

Case 2: Bananer och barnhem

Du har fått i uppgift att köpa med dig bananer hem. I matbutiken kan du välja mellan bananer som kostar 18 kronor/kg och Fairtrademärkta bananer som kostar 23 kronor/ kg. Eftersom de Fairtrademärkta bananerna kostar 5 kronor mer per kilo väljer du de första. Bananodling är en av många branscher där arbetare riskerar att få alldeles för låga löner och tvingas att arbeta under dåliga arbetsförhållanden. Personen som plockat just dina bananer är en sådan person. Hen har dessutom barn, men i och med den låga lönen blir tillvaron ohållbar och personen tvingas lämna ifrån sig sina barn på barnhem. Faktum är att fattigdom är en av de främsta orsakerna till att barn hamnar på barnhem. Medan personen fortsätter arbeta på bananplantagen med förhoppningen att kunna hämta hem sina barn någon dag, hänger du hemma i köket. Med en av de nyköpta bananerna i handen sitter du vid köksbordet och tittar på youtube-klipp på mobilen. Då dyker det upp en reklamfilm. Du tvingas se 15 sekunder innan klippet som du egentligen vill se kan visas. De 15 sekunderna visar en insamling till ett barnhem. Förfärligt, tänker du och undrar hur det kan vara så orättvist att barnen hamnat där, samtidigt som du tar en tugga av bananen. Det är svårt att föreställa sig där du sitter i köket, att bananerna du valde kanske kan vara en del av orsaken till att familjer måste lämna sina barn på barnhem från första början. Läs mer om extrem fattigdom på: www.varldskoll.se

Diskussionsfrågor:

- Hur påverkar en produkts pris om du köper den eller inte?
- Vilket påstående tycker du stämmer bäst? ”Fairtradeprodukter är för dyra”, eller ”Andra produkter är för billiga”.
- Är en Fairtrade-märkning rätt väg att gå tycker du? Varför/varför inte?
- Vilka globala mål tycker du caset tar upp?

Case 3: Vatten i garderoben

Hur kunde klockan bli så mycket? Det är morgon och du måste vara ute genom dörren om 10 minuter. Du rotar bland dina kläder för att hitta en ren tröja. Så kommer du på att du kan ta t-shirten du köpte igår, perfekt. Den är av vit bomull och sådär mjuk som nästan bara en ny t-shirt kan vara. På tvättlappen står det "Made in Pakistan". Faktum är att din t-shirt bara är en av många därifrån. Textil är nämligen en av Pakistans största exportprodukter. Men för att kunna producera all den där bomullen krävs 200 frostfria dagar per år, sol, och framförallt en himla massa vatten. Bara din t-shirt krävde lite drygt 2 700 liter vatten för att tillverka. Problemet är att det är samma vatten som befolkningen i Pakistan behöver. Trots att tillgången till rent vatten har ökat i Pakistan är fortfarande omkring 16,5 miljoner människor utan vatten. Det betyder att även om bomullen får det vatten den behöver är det inte säkert att de som bor i området får det. Du tar dig en titt i spegeln. Det ser bra ut, du är redo för dagen. Det är svårt att tänka sig, där du står i din nya t-shirt, att du kanske har en garderob full av dricksvatten.

Läs mer om vattentillgång på: www.varldskoll.se

Diskussionsfrågor:

- Hur mycket vatten tror du att du har i garderoben?
- Vilka andra produkter tror du kan kräva mycket vatten att tillverka?
- Vilka för- och nackdelar finns det om vi minskar våra klädinköp?
- Vilka globala mål tycker du caset tar upp?

Räkneruta:

- En bomullströja: 2 700 liter
- Ett par jeans: 11 000 liter
- Ett kilo bomull (odling): 7 000 - 29 000 liter
- Ett kilo bomull (färgning): 200 liter

AKTION FN för globala målen Långfilm - *From Nowhere*

Till dig som lärare

Filmen *From Nowhere* är en mycket stark film som handlar om tre papperslösa tonåringar som kämpar för att undvika utvisning från USA. Vi rekommenderar att du ser filmen själv innan du visar den för dina elever för att därefter kunna ta ställning till hur du vill utforma undervisningen med tanke på de elever du har i ditt klassrum.

Syfte

Att få insikt i ett högaktuellt ämne och få möjlighet att koppla det till mål 10: *Minskad ojämlikhet*. För koppling till Lgy 11: se s. 27 och framåt i detta häfte.

Material

Långfilmen *From Nowhere*: <https://filmcentrum.se/film?uuid=9760e331-066b-48e2-8fb4-7b39dd2d765c> **Inloggning:** Användarnamn: Fnskola@fn.se Lösenord: GlobalaMålen1819

En filmhandledning utgiven av Svenska Filminstitutet:

<https://filmcentrum.se/dbfiles/movieGuides/9760e331-066b-48e2-8fb4-7b39dd2d765c.pdf>

Diskussionsfrågor nedan.

Tid

Filmen: 89 minuter + tid för diskussion.

Om filmen

Tre ungdomar från olika delar av världen kom till USA som barn och pluggar nu i Bronx. I motsats till sina klasskamrater är de papperslösa och lever under ett ständigt hot om att bli borttvingade från sin värld. Filmen kopplas främst till mål 10 som handlar om att minska ojämlikhet.

Gör så här: Titta på filmen gemensamt i klassrummet och be därefter eleverna att diskutera följande frågor i mindre grupper.

Diskussionsfrågor

1. Vad tror ni att filmen vill berätta? På vilket/vilka sätt går det att koppla mål 10 i Agenda 2030 till filmen?
2. Hur reagerar ni på Moussa, Alyssa och Sophies situation?
3. Vad ger filmen för bild av de olika personernas förutsättningar i samhället? Är det ett jämlikt samhälle de lever i?
4. Om ni fick pausa och ändra en avgörande händelse i filmen, vilken situation skulle ni då vilja ändra på?
5. Upplever ni att filmen är sann och trovärdig? Skulle den lika gärna kunna utspela sig i Sverige?
6. Ge exempel på förändringar som ni menar är viktiga att genomföra för att alla till år 2030 ska leva i ett mer jämlikt samhälle.
7. Går det att koppla filmen till andra globala mål i Agenda 2030?

AKTION FN för globala målen

Långfilm - *Beasts of the Southern Wild*

Syfte

Att få insikt i ett högaktuellt ämne och få möjlighet att koppla det till mål 13: *bekämpa klimatförändringarna*. För koppling till Lgy 11: se s. 27 och framåt i detta häfte.

Material

Långfilmen *Beasts of the Southern Wild*: <https://filmcentrum.se/film?uuid=17351db2-75fb-486a-920c-21ec2ca52aaf> Inloggning: Användarnamn: Fnskola@fn.se Lösenord: GlobalaMålen1819

En filmhandledning utgiven av Svenska Filminstitutet:

<https://filmcentrum.se/dbfiles/movieGuides/17351db2-75fb-486a-920c-21ec2ca52aaf.pdf>

Diskussionsfrågor nedan.

Tid

Filmen: 90 minuter + tid för diskussion.

Om filmen

Sexåriga Hushpuppy ser världen som ett ömtåligt nät där alla delar passar ihop. Men en dag rubbas ordningen, byn översvämmas och hennes pappa blir allvarligt sjuk. För att återställa balansen måste Hushpuppy ta sig an en katastrof av episka proportioner.

Filmen kopplas till mål 13 som handlar om att bekämpa klimatförändringarna.

Gör så här: Titta på filmen gemensamt i klassrummet och be därefter eleverna att diskutera följande frågor i mindre grupper.

Diskussionsfrågor

1. Vad tror ni att filmen vill berätta?
2. Vad tror ni att Hushpuppy menar med att universum är beroende av att allt passar ihop?
3. Samhället i träskmarken hotas av undergång i filmen. Förr eller senare väntas vattnet stiga så mycket att hela Bathtub försvinner. På vilka sätt går det att dra paralleller med vad som händer i världen just nu på grund av klimatförändringarna?
4. Ge exempel på flera av de mänskliga rättigheterna som kan hotas av klimatförändringar?
5. Ge exempel på förändringar som ni menar är viktiga att genomföra för att stoppa klimatförändringarna till år 2030.
6. Mål 13 av de globala målen (bekämpa klimatförändringarna), handlar bland annat om att "Stärka motståndskraften mot och förmågan till anpassning till klimatrelaterade faror och naturkatastrofer i alla länder." Visar filmen exempel på detta? Är invånarna i Bathtub anpassningsbara när förändringar sker på grund av klimatet, eller skulle de ha klarat sig bättre om de hade levt på samma sätt som resten av det moderna samhället?
7. Man ser tydligt att invånarna i Bathtub lever på ett helt annat sätt än invånarna på den torra sidan. Vilken grupp tror ni har minst miljöpåverkan? Hur påverkar detta jämlikheten mellan grupperna och principen med allas lika värde? Finns det liknande situationer i den verkliga världen?

AKTION FN för globala målen

Övning: Din kommun – go for the goals!

Syfte

Syftet med övningen är att få inblick i hur olika kommuner presterar i förhållande till de globala målen. Vilka områden går framåt, står still och går bakåt? För koppling till Lgy 11: se s. 27 och framåt i detta häfte.

Material

Eleverna behöver tillgång till datorer, plattor eller mobiltelefoner med internetuppkoppling för att kunna lösa uppgiften.

Tid

C:a 45 minuter.

Instruktioner

Dela in eleverna i mindre grupper om c:a 4-5 personer. Uppmana eleverna att gå in på: https://www.kolada.se/?_p=index och använda verktyget *Jämföraren*.

Uppgift

Med hjälp av databasen Kolada kan ni få kunskap om hur er kommun presterar i relation till de globala målen. Skriv in ett kommunnamn i *Jämföraren* här: https://www.kolada.se/?_p=index öppna ett till fönster i er webbläsare och skriv in ytterligare en kommun. Jämför dem med varandra. Vilka utmaningar har respektive kommun?

I vissa tabeller och diagram används färgerna rött, gult och grönt för att visa hur ett resultat ligger till jämfört med andra kommuner. **Rött** är de sämsta 25 procenten, **gult** är de mittersta 50 procenten och **grönt** är de bästa 25 procenten. Saknas data på något nyckeltal visas det med grå färg.

När rött, gult och grönt används i stapeldiagram visar det andel av de ingående nyckeltalen med respektive färg. Klicka på "Visa i tabell" för att se vilka nyckeltal som har vilken färg.

Tänk på att färgsättningen visar om man har bra eller dåliga resultat jämfört med andra. Den talar inte om ifall resultaten är bra eller dåliga. Man kan ha dåliga resultat jämfört med andra, vilket ger röd färg, trots att resultatet egentligen är bra (och vice versa).

AKTION FN för globala målen – lärarmaterial

Lärarmaterial som skickats i detta Aktion FN-paket till kontaktpersoner på FN-skolor.

- AKTION FN för globala målen – lärarmaterial (detta häfte).
- Läsårets certifikat för FN-skola (till kontaktpersonen).
- Senaste numret av tidningen Världshorisont (3/2019): *Hur går arbetet med Globala målen?*
- Parul Sharmas bok (2019) *Produktionskedjan: Ditt ansvar för människan och miljön.*
- Roll up med de globala målen.

Lärarmaterial på Portalen för FN-skolor, AKTION FN för globala målen www.fn.se/portalen
lösenord: *bolivia*

- AKTION FN för globala målen – lärarmaterial (detta häfte).
- Två (del 1 och 2) PowerPoints om de globala målen, med talarmanus och diskussionsfrågor.
- Två (del 1 och 2) PowerPoints: *Richard Wilkinson TED Talk grafer.*

Övriga digitala källor för fördjupning och fortbildning.

- FN-förbundets hemsida om globala målen: <https://fn.se/globala-malen-for-hallbar-utveckling/>
- Vanliga frågor och svar om Agenda 2030 och globala målen: <https://fn.se/vi-gor/utveckling-och-fattigdomsbekampning/vanliga-fragor-och-svar-om-agenda-2030/>
- FN:s sida om Agenda 2030 och globala målen: <https://sustainabledevelopment.un.org/?menu=1300>
- FN-fakta nr. 1, 2016 (nytryck oktober 2017): Agenda 2030: https://fn.se/wp-content/uploads/2016/04/Faktablad_nytryck-2017-digital.pdf
- FN-fakta nr. 3, 2017: Utvecklingsfinansiering: <https://fn.se/wp-content/uploads/2017/10/3-17-Utvecklingsfinansiering.pdf>
- FN-fakta nr. 4, 2018: Uppföljning av Agenda 2030: <https://fn.se/wp-content/uploads/2018/12/4-18-Uppf%C3%B6ljning-av-Agenda-2030.pdf>
- UNDP:s sida om globala målen: <http://www.globalamalen.se/>
- Regeringskansliets sida om de globala målen: <https://www.regeringen.se/regeringspolitik/globala-malen-och-agenda-2030/17-globala-mal-for-hallbar-utveckling/>
- Filosofiska rummet, november 2018: *Fredliga och inkluderande samhällen - utopi eller mänsklig rättighet?* <https://sverigesradio.se/avsnitt/1188308>
- Radioprogrammet *Kjellsorterat* om mål 3 och 4: <https://urplay.se/program/211002-kjellsorterat-skrap-i-haven>
- Radioprogrammet *Kjellsorterat* om mål 9 och 10: <https://urplay.se/program/210996-kjellsorterat-vader-och-klimat>

- Radioprogrammet *Kjellsorterat* om mål 11 och 12: <https://urplay.se/program/210998-kjellsorterat-klimatkris-och-klimatangest>
- Radioprogrammet *Kjellsorterat* om mål 13 och 14: <https://urplay.se/program/211003-kjellsorterat-bokashi-biokol-och-insekter>
- Podden Global Dispatches: *These Stories Will Drive the Agenda During UN Week* (Sep 2019): <http://undispatch.libsyn.com/these-stories-will-drive-the-agenda-during-un-week>
- Podden Global Dispatches: *UN Secretary General Antonio Guterres* (Sep 2019): <http://undispatch.libsyn.com/un-secretary-general-antonio-guterres>
- Podden Global Dispatches: *The UN Climate Action Summit, Explained* (Sep 2019): <http://undispatch.libsyn.com/the-un-climate-action-summit-explained>
- Globalis.se: <https://www.globalis.se/>
- Världskoll.se: <http://varldskoll.se/>

AKTION FN för globala målen, koppling till Lgy 11 och 39 kursers centrala innehåll

Bevarandebiologi

- Olika växt- och djurarter, utrotningshotade växt- och djurarter samt systematik.

Biologi 1

- Ekologiskt hållbar utveckling lokalt och globalt samt olika sätt att bidra till detta.

Drift, underhåll, säkerhet och miljö

- Vattenkraftutbyggnadens miljöpåverkan samt de miljöfrämjande åtgärder som kraftföretagen vidtar.

Etik och människans livsvillkor

- Hur sociala skillnader och generationsskillnader samt genusaspekter som rör till exempel rättvisa, sexualitet, normer och avvikelser, påverkar kommunikation med och bemötande av patienter och brukare.

Etnicitet och kulturmöten

- Innebörden i begreppen kultur, etnicitet, nationalitet och religion.
- Migration, dess bakgrund och konsekvenser för människors levnadsförhållanden och delaktighet i samhället.
- Politiska beslut och ställningstaganden i samband med migration.
- Aktuella företeelser i dagens mångkulturella samhälle och svensk samhällsdebatt om integrations- och segregationsfrågor.

Förnybar energi

- Förnybara energianläggningars bränsle och avfallshantering ur drift-, säkerhets- och miljösynpunkt.
- Förnybara energikällor, till exempel bioenergi, solenergi, vindkraft och vågkraft. Naturliga värmekällor och värmepumpar. Förnybar energi för fordonsdrift.

Geografi 1

- Människans behov av naturresurser över tid. Resurstillgångar och resursernas ojämna fördelning samt konsekvenser av samhällets resursanvändning. Samband mellan odlingsbar mark, livsmedelsproduktion, politisk ekologi och lokal utveckling. Energiomställning, förnybara energitillgångar och ny teknik samt lokal, regional och global samhällsutveckling.
- Befolkningsutveckling, befolkningsfördelning och rumslig förändring. Urbanisering samt städers framväxt, funktion, struktur och miljöpåverkan. Betydelsen av migration, utbildning, miljöförändring, försörjningsstrategier, reproduktiv hälsa och

familjeplanering sett ur olika perspektiv, till exempel kön, sexualitet, etnicitet och socioekonomiska förhållanden.

- Globaliseringens drivkrafter och konsekvenser avseende ekonomiska verksamheter och lokal och regional utveckling samt intressen och mönster i en global värld. Geografisk arbetsdelning, transnationella företag, industriella distrikt, transporter och kommunikation.
- Den globala spelplanen och lokal utveckling. Samband mellan befolkningsutveckling, resurstillgång, resursanvändning och intressekonflikter. Etiska frågor kopplade till konkurrensen om jordens resurser, alternativa och möjliga vägar till social rättvisa och hållbar utveckling.
- En klimatförändrad värld. Jordens klimat samt klimatets variation och föränderlighet över olika tidsperspektiv. Klimatklassificering. Klimatförändringens konsekvenser för naturlandskapet, samhällsutvecklingen och människans livsvillkor, lokalt och globalt. Vattenresurser och utvecklingsfrågor.

Geografi 2

- Samhällsplanering i ett rumsligt perspektiv kopplat till befolkningsutveckling och befolkningsprognoser, markanvändningsfrågor och hållbar utveckling.
- Lokalisering av bebyggelse och infrastruktur samt olika perspektiv på hållbar utveckling. Miljökonsekvensbeskrivning, regionalpolitik, fysisk planering och andra planeringsformer och metoder som samhället kan använda för att påverka och styra rumslig utveckling.
- Stadsplanering och frågan om hållbara städer. Städernas snabba tillväxt i relation till miljöproblem, segregering och behov av planering, till exempel lokalisering av bostadsområden, energianvändning och infrastruktur. Urbana ekosystemtjänster.
- Lokalsamhället i ett globalt perspektiv. Näringsliv och företag som miljöaktörer i en global ekonomi och den globala ekonomins påverkan på lokalsamhället. Olika aktörers miljöpolicy, etik och produktion i relation till uppförandekoder och miljömärkning.
- Turismnäringen och dess påverkan på kulturell, ekonomisk och ekologisk utveckling i globalt och lokalt perspektiv.

Historia 1a1

- Industrialisering och demokratisering under 1800- och 1900-talen samt viktiga globala förändringsprocesser och händelser, till exempel migration, fredssträvanden, resursfördelning och ökat välstånd, internationellt samarbete, mänskliga rättigheter, jämställdhet, kolonialism, diktaturer, folkmord och konflikter.
- Hur individer och grupper använt historia i samband med aktuella konflikter och samarbetssträvanden.

Historia 1a2

- Industrialisering och demokratisering under 1800- och 1900-talen i Sverige och globalt samt viktiga globala förändringsprocesser och händelser, till exempel migration, fredssträvanden, resursfördelning och ökat välstånd, internationellt samarbete, mänskliga rättigheter, jämställdhet, men också kolonialism, diktaturer, folkmord och konflikter. Långsiktiga historiska perspektiv på förändrade maktförhållanden och olika historiska förklaringar till dem.
- Historiskt källmaterial som speglar människors roll i politiska konflikter, kulturella förändringar eller kvinnors och mäns försök att förändra sin egen eller andras situation. Olika perspektiv utifrån till exempel social bakgrund, etnicitet, generation, kön och sexualitet.

Historia 1b

- Industrialisering och demokratisering under 1800- och 1900-talen i Sverige och globalt samt viktiga globala förändringsprocesser och händelser, till exempel migration, fredssträvanden, resursfördelning och ökat välstånd, internationellt samarbete, mänskliga rättigheter, jämställdhet, men också kolonialism, diktaturer, folkmord, konflikter och ökat resursutnyttjande. Långsiktiga historiska perspektiv på förändrade maktförhållanden och olika historiska förklaringar till dem.
- Olika historiska frågeställningar och förklaringar kring långsiktiga historiska förändringsprocesser som speglar både kontinuitet och förändring, till exempel befolkningsutveckling, statsbildning, jordbrukets utveckling och olika syn på människors värde, på makt och på könsmönster.
- Hur individer och grupper använt historia i vardagsliv, samhällsliv och politik. Betydelsen av historia i formandet av identiteter, till exempel olika föreställningar om gemensamma kulturarv, och som medel för påverkan i aktuella konflikter.

Historia 2a

- Tematiska fördjupningar kring historiska frågeställningar av betydelse för individer, grupper och samhällen, till exempel lokalhistoria, global migration och kulturmöten, olika historiska världsbilder, synen på jämställdhet och människors värde samt resursutnyttjande och människors förhållande till naturen.

Humanistisk och samhällsvetenskaplig specialisering

- Fördjupning inom valt kunskapsområde. Exempel på kunskapsområden kan vara arkeologi, EU, freds- och konfliktfrågor, globala utvecklings- och rättvisefrågor, interkulturell kommunikation, kriminologi, litteratur på olika språk, lokala eller regionala studier, mediekommunikation, miljöhistoria samt tolkning och översättning. Samband mellan kunskapsområdet och omvärlden.

Hållbar turism

- Ekoturismens grundprinciper.
- Miljöarbete inom turismnäringens olika verksamhetsområden samt positiva förebilder och varumärken inom området.
- Certifieringssystem för hållbar, säker och ansvarsfull turism.
- Förutsättningar för hållbar turism på kända resmål.
- Hållbar och miljövänlig turismutveckling där människan samspelar med natur och kultur samt utvecklar resmål och verksamheter med hänsyn till ekologi, etik och ekonomi.
- Natur- och kulturresurser ur ett historiskt och framtida perspektiv samt deras betydelse för utveckling.
- Turismens påverkan på länders natur, kulturarv, samhälle, ekonomi och sysselsättning.
- Turismföretagens och den enskilda resenärens möjligheter att bidra till ansvarsfullt resande.
- Lagar och andra bestämmelser samt etiskt förhållningssätt inom området.

Hållbart samhällsbyggande

- Grundläggande begrepp inom området hållbar utveckling.
- Miljökonsekvensbeskrivningar.
- Tekniska, estetiska, sociala, ekonomiska, demokratiska, etiska och kvalitativa aspekter på samhällsbyggande.
- Samband mellan livsstilsfrågor och utformningen av ett hållbart samhälle.

Internationella relationer

- Världskrigens och efterkrigstidens betydelse för etableringen av internationella institutioner. Olika former av organiserat samarbete mellan länder och sambandet mellan detta samarbete och den politiska och ekonomiska utvecklingen.
- Globaliseringens betydelse för individer, grupper och samhällen samt möjligheter och utmaningar för miljö och resursfördelning.

Marken och växternas biologi

- Vattnets kretslopp, vattentillgångar och vattenmiljöer samt vattnets rörelser i marken och i landskapet.
- Försurning i mark och vatten.
- Klimat och väderlek.

Matematik 1a

- Beskrivande statistik med hjälp av kalkylprogram samt granskning av hur statistiska metoder och resultat används i samhället och i yrkeslivet.

Matematik 1b

- Granskning av hur statistiska metoder och resultat används i samhället och inom vetenskap.

Matematik 1c

- Granskning av hur statistiska metoder och resultat används i samhället och inom vetenskap.

Material och miljö

- Återanvändning och återvinning av material och produkter.
- Vård och skötsel av material. Hållbarhet och förbättring av materialens funktion.
- Påverkan på människor och miljö vid användning, framställning och hantering av material och produkter.

Miljö

- Återanvändning och återvinning av material och produkter.
- Materials och produkters påverkan på människor och miljö vid användning, framställning och hantering.
- Material- och produktjämförelse. Hur material och produkter kan ersättas med mer miljövänliga alternativ utifrån användningsområde, egenskaper och önskat resultat.

Miljö- och energikunskap

- Grundläggande begrepp inom området hållbar utveckling.
- Ekosystemens struktur, dynamik och bärkraft samt betydelsen av biologisk mångfald.
- Naturliga ekologiska system som inspiration för teknikutveckling, till exempel artificiell fotosyntes.
- Miljöhot och utmaningar där livsstilens och behovens konsekvenser speglas genom att man till exempel använder ekologiska fotavtryck.
- Naturliga och av människan skapade kretslopp samt kretsloppsamhällets organisation.
- Samhällets styrmedel och mål på lokal, regional, nationell och internationell nivå med koppling till miljö- och energifrågor.
- Miljörelaterade verktyg för styrning och bedömning, till exempel livscykelanalys, miljöcertifiering, miljömärkning och gröna certifikat.
- Förnybara och icke förnybara energikällor samt deras ursprung och användbarhet.
- Energi- och resursanvändning i samband med livsmedel, boende, transporter och övrig konsumtion.
- Produktion av bränslen samt energiomvandlingar inklusive distributions-, renings- och avfallslösningar.
- Energi- och resurseffektivisering med hjälp av till exempel mätteknik, materialval och andra tekniska lösningar.

Människors miljöer

- Människors olika levnadsmiljöer och levnadsvillkor.
- Hur människor påverkas av, samt själva medverkar till, skapandet av de kulturer och samhällen de lever i.
- Hur identiteter skapas och formas i sociala sammanhang.
- Hur till exempel genus, klass, etnicitet, familj, generation, funktionsnedsättningar, arbete och fritid påverkar människors levnadsvillkor.
- Demokratisk värdegrund och internationella överenskommelser om mänskliga rättigheter.
- Innebörden av integration, segregation, likabehandling och diskriminering.

Naturkunskap 1b

- Frågor om hållbar utveckling: energi, klimat och ekosystempåverkan. Ekosystemtjänster, resursutnyttjande och ekosystemens bärkraft.
- Olika aspekter på hållbar utveckling, till exempel vad gäller konsumtion, resursfördelning, mänskliga rättigheter och jämställdhet.

Politik och hållbar utveckling

- Grundläggande begrepp inom området hållbar utveckling.
- Miljöhot och politiska utmaningar speglade genom till exempel ekologiska fotavtryck.
- Samhällets styrmedel och mål på lokal, regional, nationell och internationell nivå samt hur de används i samband med frågor om en hållbar användning av naturresurser.
- Svensk och europeisk miljölagstiftning samt internationella konventioner och överenskommelser med kopplingar till hållbar utveckling.
- Den politiska beslutsprocessen inom området hållbar utveckling i Sverige och inom EU.
- Miljöpolitiska intressekonflikter, från dåtid till nutid och lokalt till globalt.
- Intresseorganisationer inom området hållbar utveckling, deras arbete och påverkan på den politiska agendan från lokal till global nivå.
- Etiska värderingar och överväganden i samband med politiska beslut.

Produktionskunskap 1

- Val av material, metod och teknik för såväl produktion som driftsäkerhet och underhåll för ett fungerande produktionsflöde och hållbar utveckling.

Produktionskunskap 2

- Betydelsen av val av material, metod och teknik för såväl produktion som driftsäkerhet och förebyggande och avhjälpande underhåll för ett fungerande produktionsflöde, god produktionsekonomi och hållbar utveckling.

Rening av förorenat vatten:

- Olika typer av förorenat vatten samt deras sammansättning. Det förorenade vattnets inverkan på sjöar och vattendrag.

Samhällskunskap 1a1

- Demokrati och politiska system på lokal och nationell nivå samt inom EU. Internationella och nordiska samarbeten. Medborgarnas möjligheter att påverka politiska beslut på de olika nivåerna. Maktfördelning och påverkansmöjligheter i olika system och på olika nivåer utifrån olika demokratimodeller och den digitala teknikens möjligheter. Digitalisering och mediers innehåll samt nyhetsvärdering när det gäller frågor om demokrati och politik.
- Grupper och individers identitet, relationer och sociala livsvillkor med utgångspunkt i att människor grupperas utifrån kategorier som skapar både gemenskap och utanförskap.

Samhällskunskap 1a2

- Politiska ideologier och deras koppling till samhällsbyggande och välfärdsteorier.
- Samhällsekonomi, till exempel ekonomiska strukturer och flöden i Sverige och internationellt. Försörjning, tillväxt och företagande, resursanvändning och resursfördelning utifrån olika förutsättningar.

Samhällskunskap 1b

- Demokrati och politiska system på lokal och nationell nivå samt inom EU. Internationella och nordiska samarbeten. Medborgarnas möjligheter att påverka politiska beslut på de olika nivåerna. Maktfördelning och påverkansmöjligheter i olika system och på olika nivåer utifrån grundläggande demokratimodeller. Möjligheter och utmaningar med digitaliseringen när de gäller frågor om demokrati och politik. Politiska ideologier och deras koppling till samhällsbyggande och välfärdsteorier.
- Grupper och individers identitet, relationer och sociala livsvillkor med utgångspunkt i att människor grupperas utifrån kategorier som skapar både gemenskap och utanförskap.

Samhällskunskap 2

- Det nutida samhällets politiska utveckling utifrån historiska ideologiska villkor, till exempel mänskliga rättigheter, nationalism, kolonialism och jämställdhet, i relation till maktfördelning och ekonomiska villkor. Frågor om aktörens handlingsfrihet kontra strukturella villkor.

Samhällskunskap 3

- Globalisering och dess betydelse utifrån ett demokratiskt, ekonomiskt och politiskt perspektiv samt för individer, grupper och nationer. Analys av utmaningar som individen, nationen och jorden står inför i en globaliserad värld.

Sociologi

- Skapandet av samhällen, kulturer, identiteter, sociala processer och socialisation.

Textil färg och form

- Säkerhet, arbetsmiljö och miljöpåverkan för hantering av färger och kemikalier.

Textil design 1

- Arbete med hänsyn till miljön, till exempel genom återvinning och källsortering.

Textil design 2

- Arbete med hänsyn till miljön, till exempel genom återvinning och källsortering.

Textil design 3

- Arbete med hänsyn till miljön, till exempel genom återvinning och källsortering.